

31 Mayıs
2023

HAFTALIK GÜNDEM

PİRUS ZAFERİ

İkinci turda Erdoğan oyunu yüzde 52.18'e, seçmen sayısını da 27 milyon 833 bin 991'e çıkardı. Kılıçdaroğlu oyunu yüzde 47.82'ye, seçmen sayısını da 25 milyon 503 bin 703'e çıkardı. Oransal olarak bakıldığında Erdoğan oyunu yüzde 2.66, Kılıçdaroğlu yüzde 2.94 arttırdı. İkinci turda Erdoğan oyunu 700 bin 142, Kılıçdaroğlu 908 bin 525 arttırdı. Fark olarak bakıldığında birinci turdaki fark yüzde 4.60'tı. İkinci turda fark yüzde 4.36'a indi. Fark binde 24 oranında azaldı. Kılıçdaroğlu, Erdoğan ile arasındaki oy farkını seçmen sayısı bakımından 208 bin 383 azalttı. Kılıçdaroğlu ve Erdoğan'a oy veren seçmenlerdeki artışları toplarsak 1 milyon 608 bin 667 kişi ediyor. Sinan Oğan ilk turda yüzde 5.17, Muharrem İnce yüzde 0.43, ikisi toplam yüzde 5.60 oranında oy almıştı. Toplam aldıkları oy ise 3 milyon 68 bin 24. Erdoğan ve Kılıçdaroğlu'nun artırdığı oyu buradan düşersek 1 milyon 459 bin 657 kişinin sandığa gitmediği ya da geçersiz oy kullandığı düşünülebilir. Oran olarak bakarsak da Oğan ve İnce'ye giden oyların Erdoğan yüzde 2.66'sını, Kılıçdaroğlu yüzde 2.94'ünü almış görünüyor. İkisi toplamda yüzde 5,60 oranında

oyunu artırmış oluyor. Tabii bu oranları ve sayıları düşünürken seçimlere katılımın düştüğünü, geçersiz oyların daha az olduğunu da unutmuyoruz. Bu değişkenlere rağmen oy oranlarının denk gelmesi ilginç.

Sonuç olarak Erdoğan seçimlerin ikinci turunda bir Pirus zaferi kazandı. Kazandığı hâlde ne Türkiye'nin sorunlarını çözebilecek bir planı programı, ne de halkı birleştirebilecek bir meşruiyeti var. Ortaklarına bağımlılığı arttı. Partisi zayıfladı, yönetecek gücü bulmakta zorlanacak. Elindeki devlet gücünü bütün seçimleri etkileyecek şekilde tek taraflı kullanması, seçimlerin tarihimizin en adaletsiz seçimlerine döndürülmesi, tek taraflı ağır bir propaganda tekeli kurması, seçimin kaybedilmesinin esasını oluşturmaya da hile ve yabancı oylar tartışmaları; seçimleri ancak böyle kazanabilmesi, buna karşılık normal bir seçime asla izin vermeyecek bir görüntü vermesi halkı devrim yapmaya zorlamaktan başka bir anlama gelmeyecektir. Diyalektik olarak halkın tepkisi er ya da geç ortaya çıktığında Erdoğan, zaferinin aynı zamanda büyük bir kayıp anlamına geldiğini görecektir.

SOMUT VERİLER

Seçimin kaybedilmesinin çok farklı yönlerden kesişen sebepleri var elbette. Burada kaybın esas nedeninin halka yeteri kadar ulaşmamak, muhalefetin halka inandırıcı gelecek bir plan ve söylem ile ulaşmaması ve bu ikisinin altında yatan temel gerekçe olarak da baştan beri yanlış strateji izlenmesini söyleyebiliriz. Batıya kendini kabul ettirme, sağa açılma ve HDP ile yakınlaşma tercihi seçim kazanmayı garantilemedi.

Seçim sonuçlarını etkileyebileceği düşünülen başka verilere de bakalım.

TÜİK'in 31 Mayıs'ta yayınladığı 2023 Birinci Çeyrek Gayrisafı Yurtiçi Hasıla istatistiklerine göre Türkiye ekonomisi yüzde 4 oranında büyümüş. Büyüme olmuş ama ögelerine bakıldığında tarımda yüzde 3.8, sanayide ise yüzde 0.7 oranında bir azalış var. Ama ilginç olan ve seçimi anlamak üzere önemli bir veri ücret ödemelerinde görülüyor. Bakın ekonomi neye dayanarak büyümüş.

Daha önceki değerlendirmelerimizde bu veriler açıklandığında sürekli ücret ödemeleri üzerine duruyorduk. Ücret ödemelerinin sermayenin toplam kârı, yani artı değer ile karşılaştırmasına bakıyorduk. Ve emeğin aldığı payın sürekli azaldığını söylüyorduk. Ama bu sefer gelen veriler ilginç. Gayrisafı Yurtiçi Hasıla GSYH artışındaki ücret ödemelerinin payı yüzde 38 olmuş. Bu oran bir yıl önce, 2022'nin Ocak Şubat Mart döneminde yüzde 31.1 düzeyindeydi. Ama 2022'nin son çeyreğinde, Ekim Kasım Aralık döneminde yüzde 25.2'ye düşmüştü. Yani bir dönemde GSYH'den aldığı toplam pay yüzde 12.8, geçen yıla göre bakılırsa da yüzde 6.9 oranında artmış.

Aynı dönemler için patron gelirlerine baktığımızda bir yıl önce yüzde 47.6 olan sermaye

gelirleri bu dönemde yüzde 38.2'ye düşmüş. Ücretlilerin payının yüzde 25.2'ye düştüğü Ekim Kasım Aralık döneminde sermayenin payı yüzde 56.7'ye çıkmıştı.

Ücretlilerin payındaki artışın kaynakları öncelikle ücret artışları, kadro atamaları, işe almalar ve EYT olmuş. EYT'ye bağlı olarak da kıdem tazminatı ödemeleri. Kıdem tazminatı ödemeleri kendi başına çok önemli bir oranı oluşturuyor. EYT dolayısıyla ödenen kıdem tazminatları sayılmazsa ücretlilerin aldığı pay yüzde 33.5 düzeyine düşüyor. O durumda bile bir önceki dönemdeki yüzde 25.2'e göre epey bir artış oluyor.

Dolayısıyla en geniş kitlelerin bir bölümünün geliri kısa sürede artmış. Tabii ki bu geçici bir durum. Önemli bir bölümü de tazminatlardan oluşuyor. Ama bütün bunlardan bağımsız olarak bu kısa sürede insanların önemli bir bölümünün "Gelirim arttı, işler yoluna giriyor" diye düşünmesi olası. Seçime doğru yaptığımız değerlendirmelerde AKP'nin insanlara rüşvet dağıtır gibi bütçenin olanaklarını sonuna kadar kullandığını, adeta bütçeyi sıfırlayacak oranda kesenin ağzını açtığını belirtiyorduk. İşte bunun yansımaları ortaya çıkıyor. Bütün dünyada böyle gelişmeler oy verme davranışlarını etkiler.

Bütün bu tablonun içinde, bu ücret artışının geçici olduğunu anlatmak için muhalefetin elinde ancak köklü bir kamucu kalkınma programı olabilmeliydi. İstihdam seferberliğinin ve kalkınmanın dinamosunu kamu sektörünün oluşturacağına inanan bir ekonomik programa sahip olabilmeliydi. Ancak bu yolla yıllar süren gerici propaganda ve cemaat ilişkileri ile bilinçleri karartılan halk kesimlerinin kararlarını değiştirmesi sağlanabilir. "Ben daha iyi borç bulurum" vaadi bu görece rahatlamamanın olduğu ortamda hiçbir işe yaramadı.

STRATEJİ VE ADAY

Seçim kaybedildikten sonra hızla "Doğru aday mıydı?" denilerek Kılıçdaroğlu yerine İmamoğlu ya da Yavaş aday olsaydı seçimi kazanırdı görüşleri yayılmaya başladı. Oysa bu tartışma iki yönüyle eksik, hatalı. Birincisi hangi aday gelirse gelsin seçim stratejisini değiştirmeyecekti. Bu stratejide ısrar edildiği takdirde sonucun değişmesi olasılığı yok sayılabilir. İkincisi Kılıçdaroğlu hem CHP tabanı açısından, hem de genel kamuoyu bakımından bütün kesimlere hitap edebilecek bir adaydı. Kaldı ki bu ortam içinde aynı zamanda emperyalistlerin ortak aday olmasına karşı çıktığı bir kişiydi. Yani bu yön etkili kullanılsa "ulusal önder" payesi Erdoğan'ın elinden alınabilirdi. Diğer adayların bu esnekliği zaten yoktu. Hepsinden önemlisi aday tartışması hatalı seçim stratejisinin üstünü örtmekten başka bir işe yaramaz.

Kılıçdaroğlu'na gelince, bu koşullarda beklene nin altında kalsa da oylarını artırmayı, řu ana kadarki en yüksek muhalefet oyunu almayı, en azından muhalefet oylarını bir arada tutmayı başarabildi. O da buna tutunarak yeni dönemde CHP Genel Başkanlığını sürdürmek yolunu tutacaktır. Hızla yerel seçimlere odaklanalım çağrısını yükseltecektir.

Kılıçdaroğlu ve CHP üst yönetiminin seçim stratejisinin çöktüğünü ilk tur sonuçlarını ele aldığımız değerlendirmelerde açıklamıştık. Yeniden kısaca değinelim.

KILIÇDAROĞLU'NUN ÇÖKEN STRATEJİSİ

Kılıçdaroğlu'nun çok daha önceden başlamış olan ama son beş yılda yoğunlaşan, son iki yılda çok daha yoğunlaşan sağa açılma stratejisinin her ayağı tamamen çöktü. Batıyla bir görünme stratejisi çöktü. Oy olarak karşılığı olmadı. Hatta belirli oranda kayba bile neden olduğu söylenebilir. Sağa açılma stratejisi çöktü. Sağdan oy alamadı. Sağ partilerin oy katkısı çok az düzeyde kaldı.

HDP ile yakınlaşırsak, HDP seçmeninin desteğini tam olarak sağlarsak kesin kazanırız stratejisi de çöktü. Daha önce çok kere gündeme getirdiğimiz gerçek bir kez daha kendini hatırlattı: HDP'nin getirisi tabii ki var ama götürüsü daha fazla.

HDP'nin desteği neden daha çok zarar veriyor? Çünkü terör, terörle mücadele 39 yıldır sürüyor. Savaş oluyor. Bu kadar zamandır askere giden herkes savaş ortamının yarattığı korkuları travmaları yaşadı. Şehitler, yaralılar, gaziler, savaş sendromundan mağdur olanlar... Askere gidenlerin aileleri, akrabaları, dost arkadaş çevreleri, hepsini saran bir savaş ortamı yaşandı. Kime karşı savaşılıyordu? Teröre karşı, PKK terör örgütüne karşı. Dolayısıyla halkın içinde bu yapıya yakın davrananlar, siyasi yol ve yöntemlerinin eleştirisi bir yana, bu savaş ortamının yol açtığı ruh hâlinin yarattığı duvarla karşılaştı.

Savaş ortamının içinde bedelli askerliğin devreye girmesi, para bulabilenlerin bedelli askerlik avantajından yararlanması, para bulamayanların savaş ortamında askere gitmesi esas olarak emekçi halk kitlelerinde savaş ortamına bağlı duyguların yerleşmesine; zengin, beyaz yakalı, okumuş-eğitimli çevrelerde ise savaş ortamının yarattığı ruh hâlinin uzaklaşmaya yol açtı. Ortalama solcu, ilerici aydınlar da bedelli askerlik eğilimi fazla olunca bu kesimlerle ruh birliği, anlayış birliği kurmakta somut engeller ortaya çıktı. Bu çevreler HDP'nin oyunu kazanma çabalarının çok daha büyük bir nüfusu oluşturan ke-

simlerde yarattığı öfke ve tedirginliği göremedi. Bir başka boyutu da güvenlik ve emperyalizmin bölücü saldırısı. Halkın içinde terörün yeniden artması kaygısı da, emperyalizmin kuşatması altındaki Türkiye'nin komşularıyla benzer şekilde bölünme ve savaş ortamına sürüklenme kaygısı da yüksek. Dolayısıyla HDP ile yakınlaşma, FETÖ ile anılan isimlerle içli dışlı olma, Batı ile iyi ilişkiler geliştirme hayalleri ülkenin güvenliğini, toprak bütünlüğünü bozucu bir yol olarak algılandı. Hiç hak etmediği hâlde Erdoğan'a ulusal lider payesi bu temelsiz stratejinin eseri olarak hediye edilmiş oldu.

Erdoğan ise ikinci turda da Kılıçdaroğlu'nun stratejisini tepe tepe kullandı. "Yerel özerklik şartını kaldıracacağız" diyen Kılıçdaroğlu'nun açıklamasını gerçeğe aykırı şekilde "Kürtlere özerklik verecekler" diyerek propaganda etti. Kılıçdaroğlu'nun geçmişte "PYD terör örgütü değildir" dediği konuşmasını mitinglerde ve televizyonlarda döndürdü durdu. Gerçi Kılıçdaroğlu "O zaman devlet Salih Müslim'i kırmızı halıyla karşılıyordu. Terör örgütü değildir diyorlardı. Ben o yüzden öyle dedim. Bugün tabii ki PYD terör örgütüdür diyorum" dedi. Ama ancak ikinci turda bu yönde açıklamalar yapması çok etkili olmadı.

Erdoğan ilk turda kullandığı videonun montaj olduğunu, gençlerin kıvrak zekalarının ürünü olduğunu söyledi. Açıklama başlarda çok tepki aldı ama savunmayı "Videoda aynı ortamda gösterilmesi yanlış ama farklı zamanlarda ve yerlerde yapılan konuşmalar gerçek" diye yaptılar. Konuşmaların art arda konulması etkili bir propaganda oldu.

Bütün bu stratejinin çökmesine, Kılıçdaroğlu'nun yalpalamalarına rağmen yine de Kılıçdaroğlu'nun kazanması daha hayırlı olurdu. Türkiye'de köklü değişimlere yol açabilecek asıl kitle onun etrafında birleşiyor. Bu yüzden halkın iradesine uygun davranmaya zorlamak açısından da daha uygundu.

SEÇİMLER BİTTİ, YA SONRA?

CHP, tarihinde hiç olmadığı kadar çok oyu etrafında toplayabildi. Aralarında AKP'nin birinci çıktığı büyükşehirler dahil nüfus bakımından ilk 20 şehirde Kılıçdaroğlu ortalama yüzde 50.50 oy aldı. Büyükşehirlerde istibdada karşı büyüyen oy farkı korunuyor hatta açılıyor. Ama bütün bunlarla birlikte iktidar Erdoğan'a, Cumhur İttifakına, AKP'ye bir dönem daha teslim edildi. Hayat bu hükme göre işleyecek.

Erdoğan ve AKP, seçim sonuçlarına dayanarak "Parlamente sistem tartışması bitmiştir" demeye başladı. Ama 200 yıllık meclis geleneğimiz bir şekilde tekrar ortaya çıkacaktır. Meclisteki bu dengeler ile parlamente sisteme dönüş uzak görülsede toplumsal krizler halkı meclisi yeniden güçlendirme hedefinde birleştirecektir.

Cumhur İttifakı partileri ve taraftarları bu seçimi de kazandıkları için kendilerini bir süre zafer sarhoşluğuna kaptıracaklar. "Biz ne yapsak olur" kibriyle dolacaklar. Belli ki istibdadı yıkmak için harekete geçen saflarda da bir süre hayal kırıklığı ve karamsarlık olacak. Ama ilk turdan farklı olarak henüz nüve hâlinde olsa da AKP yönetimine karşı öfke ve mücadele azmi de görülüyor. Şimdilik ana renk bu azim olmasa da ilerleyen zamanlarda bu hüküm de işleme başlayacaktır.

Cumhur İttifakının medeni kanun üzerinden kadın haklarını kısıtlamaya kalkması, LGBT'yi yasaklamaya çalışması, dernekler kanununda örgütlenme haklarına kısıtlamalar getirmesi ve yeni anayasa tartışmaları gibi saldırıları gelecektir. Ekonomi politikalarında ise, özellikle yerel seçimlerden sonra giderek belirginleşen emekçi düşmanı bir çizgiyi hayata geçirmeye çalışacaktır. Ekonomiyi toparlamak için şimdiden Batılı merkezlere şirin görünmeye çabalayan Erdoğan, Türkiye'nin etrafındaki emperyalist kuşatma ve oyunları boşa çıkaracak bir politika yerine denge siyasetini izlemeyi sürdürecektir.

Bu saldırılar karşısında halkın susması ve sinmesi beklenemez. İktidar arı kovanına çomak sokmuş gibi olur. Bu sıkışmanın diyalektik tepkisi mutlaka şu ya da bu şekilde ortaya çıkacaktır. Halkın öfkesi yeni atılımların mayası olacaktır. İktidarın gücünden çok daha büyük bir karşılık olacaktır.

TOPLUMCU KURTULUŞ

CHP'nin kendini toparlaması ve politikasını düzeltmesi beklenebilir, beklenmelidir. Bu talep de edilebilir. Ama asıl mesele CHP üst yönetimini beklemeden sosyalistlerin, ilericilerin, ulusal demokratik güçlerin bağımsız bir güç olarak toplumun önüne çıkabilmesidir.

Sosyalistlerin yalnızca parlamento odaklı bir siyaseti aşması ve özlerine dönerek sendikalar, dernekler, kitle örgütleri, kooperatifler, halk ve semt dayanışma örgütleri ile bağımsız bir güç olarak sahneye çıkması için gerekli zeminler vardır. Bu öze dönüş ilk elde CHP'yi de özüne döndürecek potansiyeli yaratır. Kamucu planlı ekonomi, antiemperyalist bağımsızlıkçı çizgi CHP'nin kuruluş felsefesine, Atatürk cumhuriyeti ilkelerine de, CHP'ye oy veren halkın özlemlerine de uygundur.

Seçim sonuçlarından ders alan sosyalistlerin, ilericilerin, devrimcilerin birlik eğilimine girmesi beklenmelidir. Bu birlik eğilimi ulusal demokratik güçlerin birliğini sağlayan bir yol açarak gerçek ana muhalefeti toplumun içinde yaratacaktır. Halkın kendi taleplerini kendi elleriyle hayata geçirmek için harekete geçmesiyle ulusal demokratik devrimin tamamlanması, bağımsız bütün vatanın korunması, ağır yara alan cumhuriyetin emekçilerin omuzunda tekrar ayağa kaldırılması, kamucu toplumcu bir ekonomi yaratılması, yani istibdattan toplumcu bir kurtuluşun sağlanması potansiyeli açığa çıkar.

Sel gider kum kalır. İktidar çevrelerinin bugünkü şımarıklığı halkın barikatına çarpar. İlerici halk güçlerinin karamsarlığı umuda döner. Yarınlar toplumcu kurtuluş için dövüşenleri çağırıyor.

SEÇİMLER VE DÜNYA

İstibdada karşı mücadele eden halkın etrafında birleştiği Kılıçdaroğlu ve CHP üst yönetiminin yanlış stratejisi dünya genelinde de Türkiye seçimlerine verilen tepkileri karmaşıklştırıyor. Kimi çevre ve ülkeler Kılıçdaroğlu'nu Batıcı, emperyalistlerle yakın ilişkiler kurmak isteyen bir çizginin temsilcisi olarak görüyor. Bu yüzden seçimleri Erdoğan'ın kazanmasını kendi ülkeleri ve emperyalizme karşı mücadele edenler için hayırlı bir olay gibi görüyorlar. Diğer yandan emperyalistler de Erdoğan'ın kazanmasını olumlu değerlendiren açıklamalar yapıyor. Çünkü işbirlikçilerinin sıkıştığı oranda kendileriyle pazarlık masalarına oturmasını bekliyor.

Pazarlıklar için ilk adım Biden'den geldi bile. Tebrik için Erdoğan ile konuşan Biden, görüşme ile ilgili yaptığı basın açıklamasında "Erdoğan bana bizim F 16'ları alma işimiz vardı ne oldu diye sordu. Ben de ona İsveç'in NATO'ya üye olma işi vardı o ne oldu diye sordum" dedi.

Seçimleri Rusya, Venezuela, Küba, İran, Çin, Brezilya, Afrika ülkeleri gibi ülkeler de; Amerika, Batı Avrupa ülkeleri de, ÖSO gibi terör örgütleri de olumlu karşıladı. Ama Suriye hayal kırıklığına uğradı. Türkiye'de sapla samanın birbirine karışması dünyada Türkiye'ye bakışa da yansıyor.

MOSKOVA SALDIRISI

Ukrayna Moskova'ya sürü hâlinde SİHA saldırısı gerçekleştirdi. Moskova'nın en gözde semtlerinden biri vuruldu. Buna karşılık da Rusya Odessa'da demirli bulunan Ukrayna'ya ait son savaş gemisini imha ettiğini açıkladı. Ukrayna Donanmasının elindeki son ciddi savaş gemisi etkisiz hâle getirildi.

CIA yaptığı açıklamada "Saldırıyı provokasyon amacıyla Rusya'nın yaptığına dair kanıt yok. Ukrayna'nın yaptığını düşünüyoruz" diye akıllara zarar bir açıklama yaptı. Ukrayna ise "Rusya bize saldırmak için provokasyon yapıyor" diyor. Peskov ise "Bizi büyük bir saldırı için provoke etmek istiyorlar" dedi. Peskov ayrıca bu saldırının Rusya tarafından askerî bir kararın vurulmasına cevap olarak düzenlendiğini düşünüyoruz, dedi.

İSRAİL

İsrail'de Netanyahu karşıtı, adalet erkini iktidara bağlamayı planlayan yasa tasarisına karşı gösteriler 21. haftada da sürdü. Netanyahu halk hareketi baskısıyla yasayı rafa kaldırdığını açıklamıştı ama tamamen iptal etmedi. Mücadele sürüyor.